

Az évek fordulóján sokféle összegezés, számvetés készül az elért eredményekről és a további tennivalókról. A mostani számvetések különösen fontosak számunkra, hiszen 1980 egyben az V. ötéves terv befejező éve volt, s az 1981-es esztendővel az új ötéves tervidőszakot indítjuk. Pontos, véglegesnek mondható számok még természetesen nem állnak rendelkezésre, hiszen a vállalatok gazdaságok mérlegei és tervei csak néhány hónap múlva kerülnek véglegesítésre, mégis a legjellemzőbb eredmények és tennivalók már meghatározhatók.

Csongrád megye gazdaságának fejlődésében, a lakosság életkörülményeinek alakulásában az elmúlt öt év jelentős változásokat hozott. A korábban bőségesen rendelkezésre álló tartalékok, melyek lehetővé tették viszonylag olcsón új ipari üzemek létrehozását, illetve a meglévő termelésének gyors felfejlesztését, a hetvenes évek közepére nagyrészt kimerültek. Így a megye gazdasága nagyjában-egészében ugyanazokkal a problémákkal került szembe, mint a magyar népgazdaság egésze, az extenzív fejlesztési tartalékok kimerülésével. A világgazdaságban végbement változások, bizonyos vonatkozásokban — például a könnyű- és élelmiszeripar nagyobb részaránya következtében — megyénk gazdaságát az országos átlagnál súlyosabban érintették.

Mindezek hatásaként az V. ötéves terv időszakában, de különösen annak utolsó két évében gazdaságunk megújulásának, átalakulásának szükségessége került előtérbe.

Számvitva a megváltozott körülményekre — hasonlóan az országos előirányzatokhoz — a megye gazdaságában is mérsékeltebb előirányzatokat határoztunk meg.

A megye iparjának célul tűztük ki, hogy: az országossal egyező mennyiségű növekedést érjen el; erőteljesebben fejlessze a külpiacra kerülő termékek gyártását; a termelés növekedését teljes egészében a munka termelékenységének növekedéséből fedezze. A mennyiségi célkitűzéseket — mint országosan — megyénk ipara sem érte el. Öt év alatt előreláthatóan — a tervezett 32–35 százalékkal szemben — 19–21 százalékkal növekedett az ipari termelés. Ugyanakkor a munka termelékenysége 26–28 százalékkal növekedett. Az exportra termelt árumennyiség változatlan áron 50 százalékkal, folyó áron (mely tükrözi a világpiacon inflációs irányzatokat, de a jobb ármunkát is) 80 százalékkal több 1980-ban az 1975. évinél. Ily módon megyénk ipara a népgazdasági követelményeknek megfelelően végezte tevékenységét.

Bár megyénk építőipara lényegesen nagyobb arányban fejlődött, mint az országos átlag, a cél, a termelés 40–50 százalékos növelését nem értük el, ténylegesen 25–27 százalékkal emelkedett a termelés. Ebben okként közrejátszott a beruházási tevékenység erőteljesebb mérséklése az utóbbi két évben, valamint, hogy az építőipar létszámigényét nem tudtuk kielégíteni. Figyelemre méltó, hogy a munka termelékenysége 33–34 százalékkal növekedett, s jelentősen csökkent a kielégítetlen építési igény mértéke. Szerény előrelépés történt a szűk keresztmetszetet jelentő szakipari kapacitások fejlesztésében.

Az anyagi termelés ágazatai közül a legkiegyensúlyozottabb fejlődést megyénk mezőgazdasága érte el az elmúlt öt évben. Célul tűztük ki, hogy a termelés növekedése haladja meg az országos átlagot. Ezt sikerült is elérnünk, hiszen az országos 12–15 százalékos növekedéssel szemben az előzetes számítások szerint megyénk mezőgazdasági termelése 16–17 százalékkal növekedett. Részben tudtuk csak megvalósítani azt a tervünket, hogy az átlaghozamokban érjük el, sőt haladjuk túl az országos átlagot. Teljesült az, hogy a búza-termelés hektáronként három és fél-négy tonnás, a kukorica négy és fél-öt tonnás évenkénti átlagszinten stabilizálódjon. Bár léptünk előre, de nagyon szerényen a hagyományos kertészeti ágazataink, a zöldség és gyümölcs termelésében. A hajtatótt primörzöldség termelésében nagyarányú, a szántóföldi zöldség tömegtermelésében viszont csekély mértékű a fejlődés. Az előregedett ültetvények kivágásával nem tartott lépést a telepítés, így egészében csökkent a szőlő és gyümölcs területe megyénkben. Nagyrészt teljesült az állattenyésztési hozamok növelésének előirányzata. Különösen figyelemreméltó az egy tehénre jutó tejttermelés nagyarányú növekedése, a sertéshústermelés ingadozósságának, és a juhtenyésztés egvenletes fejlődése. A szarvasmarha-állomány minőségi cseréje jelentősen előrehaladt a tervidőszak folyamán, de a kiszűrésesség tehenartásának csökkenését a nagyüzemek nem tudták teljesen ellensúlyozni. Az ötödik ötéves tervidőszak egyik legjelentősebb eredménye a komplex vízrendezés és a meliorációban elért előrehaladás, mellyel több tízezer hektáron teremtetjük meg a termelési biztonságot.

Eredményeink, tennivalóink

Írta: dr. Komócsin Mihály

Végül, de nem utolsósorban figyelemre méltó, hogy a kiszűrésesség termelési visszaesésének mérséklésére kitűzött célt nagyrészt teljesítettük. A nagyüzemek segítségével, valamint az ellátó- és felvásárlótevékenység fejlesztésével a kiszűrésesség termelése számos területen növekedett. Az elért eredményekben szerepet játszott mezőgazdasági nagyüzemeink műszaki színvonalának növekedése, a vezetők és dolgozók szakképzettségének nagyarányú fejlődése, a gazdaságok javuló esvűtműködése és kölcsönös segítségnyújtása.

A közlekedés és a hírközlés megyénkben részben az előirányzatoknak, részben a gazdaság fejlődése és a lakosság életkörülményeinek alakulása által támasztott igényeknek megfelelően fejlődött. Az elmúlt öt év alatt a területünkön áthaladó országos vasúti és közúti fővonalak korszerűsítésre kerültek. Befejeződött a második szegedi Tiszahíd, folyamatban van a Csongrád–Szentes közötti közúti hid építése. Jelentősen növekedett a közlekedés és hírközlés eszközállománya és annak korszerűsége. Üzembe helyezésre került a szegedi új távbeszélőközpont, mely lehetővé tette az országos távhívó hálózatba a megye lakóteleülései egy részének bekapcsolódását. A szentesi tv-adótorony és berendezéseinek korszerűsítésével javultak a televíziózás és az URH-rádiózás feltételei. A tervidőszak alatt lelassult az a folyamat, amely a vasúti személy- és teherszállítás részarányának csökkenésében jutott kifejezésre. A fejlesztési eszközök szükségessége miatt a tervezettől elmaradt a postaépületek korszerűsítése a közlekedést szolgáló benzinkút-hálózat kiépítése. Nem valósult meg maradéktalanul a gépkocsijavító, -karbantartó hálózat bővítésének terve sem.

Me gyénk kereskedelmi hálózata — különösen Szegeden — jelentősen el volt maradva az országos átlaghoz képest. Ezért nagy fejlesztést — 60 ezer négyzetméter kereskedelmi alapterület megépítését — tűztük ki célul. Bár az előirányzatot az építési kapacitás szűkösége miatt teljes egészében nem értük el, mégis minden eddigi tervidőszak legnagyobb kereskedelmi fejlesztése valósult meg az elmúlt öt évben. Szegeden üzembe helyezésre került az új Hungária Szállóda, megnyitott a vidék legnagyobb áruháza, és egy korszerű bútortáruháza. Makón egy új nagy teljesítményű szövetkezet áruház létesült. Hódmezővásárhelyen ugyancsak jelentős kereskedelmi hálózatbővítés történt. Azt mondhatjuk, hogy megyénk minden jelentősebb települése az ötéves terv időszakában figyelemreméltó fejlődést ért el a kereskedelmi és vendéglátó hálózat növelésében.

A megye gazdaságának fejlődésével lépést tartott a lakosság életszínvonalának növekedése, életkörülményeinek javulása is. Mint országosan, megyénkben is a foglalkoztatás teljes. Minden megélhetési lehetőséget kereső — ha nem is mindig egyéni kívánságának megfelelően — munkát talál. Az elmúlt öt évben tovább nőtt a nem mezőgazdaságban, és ezen túl a nem anyagi ágazatokban dolgozók részaránya.

A lakosság jövedelme egészében 55–57 százalékkal, ezen belül a bér és bérjellegű jövedelmek 33–35 százalékkal emelkedtek. A mezőgazdasági kiegyensúlyozott fejlődésének hatásaként a mezőgazdaságból származó jövedelmek növekedési üteme az átlagnál nagyobb volt, közel 50 százalékos. Egyes területeken a bérátalakítások még el vannak maradva az országoshoz képest. Azonban a lakosság egy főre eső jövedelme megfelel az országos átlagnak, hiszen nálunk az úgynevezett másodlagos jövedelemből a lakosság nagyobb arányú részeseedik. Ez kapcsolatos főleg a zöldségtermeléssel, de más egyéb sajtós körülményekkel is.

A lakosság ellátása — mint országosan — nálunk is kiegyensúlyozott volt. Jelentősen bővítettük az áruáruolat, helvi termelésből és határ menti árucserével, különösen olyan áru feladásokból, melyekből átmenetileg hiány jelentkezett.

A lakosság életkörülményeinek javulásában a legfigyelemreméltóbbak a lakásépítésben elért eredményeink. Soha ennyi lakás — mintegy 24 ezer — öt év alatt Csongrád megyében még nem épült, mint

amennyit az elmúlt időszakban építettünk. Különösen figyelemreméltó, hogy növekedett a lakásépítésben a városok részaránya. Nagyot léptünk előre a közműszolgáltatás fejlesztésében. A vezetékesgáz-fogyasztás 50 százalékkal, a palackosgáz-fogyasztás 20 százalékkal növekedett. Figyelemre méltóan javult a villamosenergia-, valamint a vezetékesvíz-ellátás. Gyorsítottuk, mégis el vagyunk maradva a lakások csatornahálózatba való bekapcsolásával és még inkább a szennyvizek kezelését biztosító objektumok kiépítésével.

A lakosság egészségügyi ellátása terén ugyancsak méltánylandó eredmények születtek. A Csongrád városi, és a MÁV-szakrendelő intézet megépítésével megyénk egész területén a járóbeteg-szakrendelő hálózat kiépítésre került. A fekvőbeteg-ellátás javulását szolgálja a 141 ágyas deszki pavilon, a belgyógyászati klinika intenzív osztályának és a szegedi II. kórház új épületének elkészülése. Javítja a lakosság egészségügyi ellátását a makói kórház új műtőszármánának a megyei véradó állománának, a Szegedi Orvostudományi Egyetem központi klinikai laboratóriumának, a szentesi és kistéleki új mentőállomások, és számos más egyéb, kisebb egészségügyi létesítmény üzembe helyezése. Sajnos, nem megfelelően halad a kórházak rekonstrukciója, az új KÖJÁL- és gyógyszerügyi központ építése. Nagy erőfeszítéseket tettünk a szociális ellátás fejlesztésére is, de elgondolásaink nem teljesültek maradéktalanul. A tervezett bölcsődei és szociális otthoni létesítmények egy része nem készült el.

Az elmúlt 5 évben munkánk előterében állott a közoktatás és a kulturális ellátás fejlesztése. Terveztünk 2 ezer 600 óvodai hely létesítését, és már négy év alatt 2 ezer 800-at adtunk át rendeltetésének. Megépült 272 tanvonal fiatal korszerű elhelyezését, és tanulási feltételeit biztosító szegedi diákotthon. A tervezett 182 általános iskolai tanterem mindegyike nem épült meg, építőipari kapacitás szűkösége miatt, egy részének létrehozása áthúzódik a következő tervidőszakra. Három új szakmunkásképző intézetet, 200 helyes szakmunkás-diákotthont, három új középiskolát létesítettünk. Gyarapítottuk a középiskolai diákotthoni helyek számát. Elkészült a Szegedi Orvostudományi Egyetem új oktatási épülete.

Kulturális beruházásaink nem a kívánt ütemben haladtak. De épült új ifjúsági ház (Szegeden, Csongrádon, Szentesen). Makón pedig a volt járási tanács épülete lett átadva erre a célra. Erőteljesebben folytatódott a Pusztaszeri Nemzeti Emlékpark kialakítása. Megkezdődött a Szegedi Nemzeti Színház főépületének rekonstrukciója. Épül a szegedi új könyvtár-levéltár és diákélelmény-objektum.

A megváltozott világgazdasági feltételek és a korábbi fejlesztési források kimerülése következtében — mint országosan —, megyénkben is a gazdaság továbbgyarapítása, a lakosság életkörülményeinek javítása csak nagyobb erőfeszítéssel lehetséges. Testületi határozatok a megye VI. ötéves tervére még nincsenek. A legfőbb célok, irányok azonban már kirajzolódtak. Mint országosan, megyénk gazdaságában is azokat a kedvező folyamatokat kell erőteljesebben tovább folytatni, melyek a közelmúlt évek során kialakultak. A szűkösberuházási lehetőségeket figyelembe véve, a belső tartalékok nagyobb mérvű feltáráására kell a figyelmet összpontosítani.

Az inar területén jelentősebb új termelőegységek építésével (előreláthatóan) nem számolhatunk. A folyamatban levő fejlesztések befejezésére, a korszerűsítések erőteljesebb szorgalmazására kell erőnket összpontosítani. A termékszerkezet további javításával erőteljesen növelni kell az exportra termelést és tovább bővíteni a helyi áruáruolatot.

Me gyénk építőiparának — előreláthatóan — különösen az első két évben még nem lesz kapacitásfeleslege. Mivel építőipari szervezeteink az ország más részein is vállaltak munkát, és felszereltségénél fogva a DÉLÉP külföldi megrendelés telje-

sítésére is képes, így az országos tendenciától eltérően, nagyobb visszaesésre előreláthatóan nem kerül sor. Növelni kell a javító- és fenntartási tevékenység részarányát az összes építési tevékenységen belül. A Szegeden már elkészített korszerű családi lakóházépítési tevékenységet ki kell terjeszteni a megye többi városára, sőt a nagyobb községekre is.

A mezőgazdasági termelésben számítottunk — az előző tervidőszakhoz hasonlóan — az országos mennyiségi növekedést meghaladó termelésfejlesztéssel. Erőteljesebben szükséges előtérbe helyezni a hozamok növelését, a fajtások költségeinek csökkentését. Természeti feltételeinknek megfelelően, nagyobb figyelmet kell fordítani a termálenergia sokoldalú felhasználására, a komplex vízrendezés továbbvitelére, a gyümölcs- és szőlőültetvények telepítésére.

Me gyénk közlekedési és hírközlési üzeminek maradéktalanul ki kell elégíteni a népgazdasági és lakossági igényeket, és ezen, valamint a tranzitszállításból adódó igények növekedése arányában bővíteni a tevékenységüket.

A kereskedelem területén olyan nagy hálózatfejlesztéssel, mint volt az V. ötéves tervidőszakban, nem számolhatunk, ennek nincs is indokoltsága. A meglévő, különösen az újonnan épült kereskedelmi egységek komplettírozásával, jobb, ésszerűbb, gazdaságosabb kihasználásával, a növekvő lakossági igényeket ki lehet elégíteni.

A lakosság életkörülményeinek alakulását az országosan is ható tényezők fociák előreláthatóan meghatározzák megyénkben is. Számításunk szerint fent tudjuk tartani a lakosság teljes foglalkoztatottságát. Fel kell készülni arra, hogy a termelési szerkezet változásából adódó munkaerő-átcsoportosítást a tanácsok koordináló-, képző- és átképzőtevékenységével is segítsük.

A lakosság jövedelmi helyzete a kialakult tendenciáknak megfelelően, nem lesz rosszabb sőt talán kedvezőbb lesz az országosnál, hiszen a fő jövedelmi források stabilitása mellett a másodlagos jövedelemszerzések tovább bővülnek.

A lakosság áruellátását az országos lehetőségeken túl a következő tervidőszakban is a helyi áruáruolat termelésével szükséges biztonságosabbá, még kiegyensúlyozottabbá tenni.

A szerényebb fejlesztési lehetőségek ellenére tovább folytatjuk megyénk lakásállományának bővítését, korszerűsítését, és erőteljesebben folytatjuk a meglévő lakásállomány állagmegóvását, felújítását. Ugyancsak tovább folytatódna — a lakosság anyagi lehetőségeit is felhasználva — azok a fejlesztések, amelyek a lakosság kommunális ellátását biztosítják.

A népgazdasági terveknek megfelelően, megyénkben is kiemelten kell kezelni a lakosság egészségügyi és szociális ellátásának fejlesztését. A fő figyelmet a 410 ágyas új klinikai tömb megépítésére, a folyamatban levő KÖJÁL- és gyógyszerügyi központ építésének befejezésére, a szociális otthoni hálózat fejlesztésére kell fordítani.

A közoktatás területén változatlanul fő tennivaló az általános iskolai igények kielégítése. Az új iskolák építése mellett gyorsítani indokolt a régi iskolák felújítását, korszerűsítését, bővítését.

A kulturális terület fejlesztésében kiemelt program a Szegedi Nemzeti Színház főépületének rekonstrukciója, az új könyvtár- és levéltár-objektum építésének folytatása és befejezése. Meglévő kulturális intézményeinket, illetve ilyen célra átalakítható épületeket az eddigiekénél jobban kell hasznosítani.

A tanácsok fejlesztési lehetőségei szerényebbek lesznek a VI. ötéves tervidőszakban, mint voltak az előző öt évben. De ésszerű, takarékos felhasználással, a lakosság — már eddig is tapasztalt — településfejlesztési készségének további kibontakoztatásával a szerényebb anyagi lehetőségekből is jelentős előrelépést lehet tenni.

Ezt annál is inkább remélhetjük, mert meglévő lakásállományunk, intézményeink felújítására, korszerűsítésére 25–50 százalékkal nagyobb anyagi források fognak rendelkezésre állni. Fel kell számolnunk azt a szemléletet, hogy minden igényt csak új építéssel lehet kielégíteni. Ne hagyjuk kihasználatlanul a meglévő lehetőségeket, fordítsunk kellő figyelmet régi intézményeink megvadására, korszerűsítésére, bővítésére.

Összegezve megállapítható, hogy az V. ötéves terv megyénk gazdaságának fejlődése; az itt élő lakosság életkörülményeinek alakulása szempontjából egyik legzavdagabb tervidőszak volt. A VI. ötéves terv mennyiségi növekedésben ugyan kevesebbet ígér, de többet követel tőlünk a minőségben, ezért nem lesz kisebb a feladatunk. Bizonyára megyénk továbbfejlesztésének nem kevésbé jelentős időszaka lesz.